

LIAO ZHAI ZHIYI ASARINI YAPON TILIGA QILINGAN TARJIMALARI XUSUSIDA
IN JAPANESE TRANSLATIONS OF LIAO ZHAI ZHIYI'S WORK
<https://doi.org/10.24412/2181-1784-2022-22-229-235>

Xasanova Shaxzoda Abdujabbor qizi
Abdurahimova Diyora Xikmatulla qizi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti,
Tarjimashunoslik va xalqaro jurnalistika, kafedrası o'qituvchisi
Тел: +998 97 844 78 18 / e-mail: xasanovashaxzoda@gmail.com

ANNOTATSIYA

Edo davrida ko'plab xitoyning fantastik asarlari Yaponiyaga olib kelingan va ba'zi asarlar yaponiyalik o'quvchilarga ichki nashrlar, izohli nashrlar, sharhlar, tarjimalar va moslashtirishlar orqali keng tanish bo'lgan. Liaozhai zhi yi 聊斋志异“聊齋誌異 Liáozhāi zhì yì” (, 1675-1705 yillarda yashab ijod qilgan, uning asari 1766 yilda nashr etilgan), Pu Sunlingning 蒲松齡 (1640-1715) “g'ayritabiiy” ertaklari aynan shular qatoridandir. Yaponiyaga “Liaozhai zhiyi asari” 1768-yillarda kelib omma e'tiborini qozongan. Xitoyda asarning ilk nishonasi bosib chiqilgandan keyin ikki yil o'tgach, ushbu asar yapon xalqida juda katta qiziqish uyg'otdi. Bu nusxaning butun qismi o'zgartirishlarsiz Yaponiyaga kirib kelgan edi. Shunga qaramay, to'plamdagi ba'zi hikoyalar ko'p o'tmay Yaponiyaning bir qator moslashuvi asosida qayta tiklandi. Shunday qilib, Liaozhai zhi yining tarixi u yashagan muhitni o'rgangan holda yaponiyalik yozuvchilar uning ichki qismini biroz tiklaganlar. Xitoy fantastikasi yapon madaniy muhitiga kirib borgan jarayonlar haqidagi tushunchamizni takomillashtirishga qodir. Bu qo'lyozma asar xitoy xalqi madaniyatini o'rganishga katta xissa qo'shgan. Shuningdek yangicha adabiy uslub kiritganligi yozuvchi hamda kitobxonda o'zgacha tassavur uyg'ota olgan. Ushbu keng ko'lamlı masalalardan tashqari, ushbu maqola asar haqida birmuncha ma'lumotlarni etiboringizga havola qiladi.

Kalit so'zlar: Pu Songling 蒲松齡, Liaozhai zhiyi 聊齋誌異, Morishima Chūryō 森島中良, Kogarashi Zōshi 風草紙, Edo davri xitoy-yapon adabiy aloqalari, badiiy tarjima va undan foydalanish usullari, qo'lyozma madaniyati.

ABSTRACT

Hundreds of titles of Chinese fiction were imported to Japan over the course of the Edo period, and certain works became widely familiar to Japanese readers through domestic reprints, annotated editions, commentaries, translations, and adaptations. Liaozhai zhiyi 聊齋誌異 (Strange Tales from Liaozhai Studio, completed c. 1675-1705, published 1766), Pu Songling's 蒲松齡 (1640-1715) celebrated collection of tales of the “strange,” arrived on Japanese shores with remarkable speed, in 1768, just two years after the appearance of the first printed edition in China. Yet the work remained part of the much larger body of imported titles that were never reprinted in Japanese editions and did not attain widespread familiarity. Nevertheless, certain stories from the collection soon resurfaced in the form of a number of Japanese adaptations. As such, the little-explored reception history of Liaozhai has the potential to refine our understanding of the processes by which Chinese fiction permeated the Japanese cultural milieu, pointing to the significant role played by manuscript culture and hidden practices of borrowing, reading, and copying. In addition to these broader issues, this article also looks closely at one particular set of adaptations, Morishima Chūryō's 森島中良 (1756-1810) collection Kogarashi zōshi 風草紙 (Tales from the Withering Wind, 1792). Kogarashi zōshi draws on a number of Liaozhai stories, and a careful study is revealing of the ways in which Japanese writers engaged with Chinese fiction and

what they sought amidst its richness and diversity. In particular, a close reading of selected tales explores the nature of the relationship between the adapter and his source material, as well as the complicated intertextualities at play in the narratives. Chūryō's tales are also situated within the political context of 1790s Japan, demonstrating the author's ambivalent attitude toward authority. The article concludes with an annotated translation of the second story from the collection, a reworking of one of Pu Songling's most popular tales, "The Painted Skin" (Hua pi 畫皮).

Keywords: *Pu Songling 蒲松齡, Liaozhai zhiyi 聊齋誌異, Morishima Chūryō 森島中良, Kogarashi zōshi 風草紙, Edo-period Sino-Japanese literary relations, literary translation and adaptation, print culture, manuscript culture, wakokubon*

АННОТАЦИЯ

Сотни названий китайской художественной литературы были импортированы в Японию в течение периода Эдо, и некоторые произведения стали широко известны японским читателям благодаря внутренним перепечаткам, аннотированным изданиям, комментариям, переводам и адаптации. *Liaozhai zhiyi 聊齋誌異* («Странные сказки из студии Liaozhai», завершено около 1675–1705, опубликовано в 1766 году), знаменитый сборник сказок Пу Сунлинга 蒲松齡 (1640–1715) о «странных», прибыл к берегам Японии с поразительной скоростью. в 1768 году, всего через два года после появления в Китае первого печатного издания. Тем не менее, работа оставалась частью гораздо более крупной совокупности импортированных названий, которые никогда не переиздавались в японских изданиях и не получили широкого распространения. Тем не менее, некоторые истории из сборника вскоре всплыли в виде ряда японских адаптаций. Таким образом, малоизученная история восприятия Ляочжай имеет потенциал для уточнения нашего понимания процессов, посредством которых китайская художественная литература пронизывала японскую культурную среду, указывая на значительную роль, которую играет культура рукописей и скрытые практики заимствования, чтения и копирования. . В дополнение к этим более широким вопросам, в этой статье также подробно рассматривается один конкретный набор переделок, сборник 森島中良 (1756-1810) Моришимы Чурё (1756-1810) *Kogarashi zōshi 風草紙* («Сказки от угасающего ветра», 1792). Когараси дзоси опирается на ряд историй Ляочжай, и тщательное изучение раскрывает способы, которыми японские писатели взаимодействовали с китайской художественной литературой, и что они искали среди ее богатства и разнообразия. В частности, внимательное чтение избранных сказок исследует природу отношений между адаптером и его исходным материалом, а также сложные интертекстуальности, которые играют в повествованиях. Сказки Тюрю также относятся к политическому контексту Японии 1790-х годов, демонстрируя двойственное отношение автора к власти. Статья завершается аннотированным переводом второй истории из сборника, переработанной одной из самых популярных сказок Пу Сунлинга - «Раскрашенная кожа» (Хуа пи 畫皮).

Ключевые слова: *Пу Сонглинг 蒲松齡, Ляочжай чжи, Моришима Чурю 森島中良, Когараси дзоси 風草紙, китайско-японские литературные отношения периода Эдо, литературный перевод и адаптация, культура печати, культура рукописей, вакокубон(wakokubon)*

Morishima Churyo 森島中良 (1756-1810) to‘plami Kogarashi zōshi 風草紙 (Esayotgan Shamol haqidagi ertaklar, 1792) ni ham batafsil ko‘rib chiqadi. Kogarashi zōshi bir qator Liaozhai hikoyalaridan foydalanadi va sinchkovlik bilan o‘rganib, yapon yozuvchilarining xitoy fantastikasi bilan shug‘ullanish usullarini, uning boyligi va xilma-xilligi o‘rtasida nima izlaganligini ochib beradi. Xususan, Pu Sunling yozgan ertaklarni diqqat bilan o‘qish, va uning dastlabki materiallari o‘rtasidagi

munosabatlarning mohiyatini, rivoyatlardagi o'yinning murakkab interstekstualligini o'rganadi. Chyuryoning ertaklari, shuningdek, muallifning hokimiyatga nisbatan noaniq munosabatini namoyish etadi. 1790-yillarda Yaponiyadagi siyosiy vaziyat biroz tizg'in bo'lganligini ham hisobga olish darkor edi. Chyuryo Pu Sunling asarlarini ayrimlarini qisman o'zgartirishga harakat qilgan. U Pu Sunlingning eng mashhur ertaklaridan biri bo'lgan "Bo'yalgan teri" ("画皮"¹Hua pi 畫皮) ni qayta ishlab chiqqan.

Oshiedori ahō no kōmyō 押絵鳥癡漢高名, 1797 nomli kichik hajviy-fantastik (kibyōshi) asari taqlid asosida yozilgan asarlardan biridir. Kyokutei Bakin 曲亭馬琴 (1767-1848) XIX asr boshlarida Yaponiyaning adabiy namoyondalaridan biri sifatida e'tirof etish mumkin, u o'z asarlarida Pu Sunling asarlariga bo'lgan qiziqishi va u yozgan uslubni o'rgangani xitoy adabiyotiga bo'lgan ishtiyoqini ifoda etdi.

U o'z to'plamida quyidagilarni qayd etadi: "Bir kuni, - men Liaozhai hikoyalardan Lyu'sianning "G'ayritabiiy ertaklarini" o'qidim va bu hikoyalar mening ko'nglimdagidek yozilganiga amin bo'ldim. Oxir-oqibat, men ularga taqlid qilib ikkita hayratga soladigan hikoyalarni yaratdim"². Liuxian 留仙 – muallif Pu Sunlingning xushmuomalali ismi, "Liaozhai zhiyi g'ayri tabiiy ertaklar" uning mashhur to'plamidir. 誌異 (J. Ryōsai shii) aytishicha agarda kim kitobni mutolaa qilishni istasa, yumushlari haddan ortib ketsa unda darhol sodda tilda yozilgan ajoyib yengil mutolaa qilish mumkin bo'lgan asar aynan Liaozhai zhiyidir. Hatto uning kibyushi orasida Feng Menglong (1574-1646) dan "Shiwu guan xiyan cheng qiaohuo 十五貫戲言成巧禍禍" hikoyasini qayta ishlash kabi boshqa moslashuvlar mavjud. Aholining ma'naviy boyligini oshirish uchun sodda so'zlar bilan yozilgan to'plam Xingshi hengyan 醒世恆言, 1627³ ni aholining e'tiboriga havola qilgan. Keyingi yillarda Bakin Jinlarning qo'zg'olonini bostirish kabi Pu Sunling hikoyalari taqlid qilib yozgan. San Sui pingyao zhuan 三遂平妖傳傳 va Shuihu zhuan 水滸傳 hikoyalari eng mashhur asarlaridandir.

Janubiy Kazusa Satomi sakkizta itlarining xronikasi Nansō Satomi hakkenden 南総南里見八犬伝, 1814-1842 deb nomlangan asarlar ham aynan Liao Zhai Zhiyi ga suv chekkasiga juda ko'p qarzdordir, aslida u bir qismning muqaddimasida o'z aksini topgan.

Yaponiya o'zining adabiy manbalarida xitoylik yozuvchi mulohazalari o'rtasidagi farqlarga ishora qilish zaruriyati xususida mulohaza qilishgan⁴. Garchi Bakin nisbattan qaraganda ancha ko'p manba yoziganigan bo'lsa-da, uning xitoy manbalariga bo'lgan ishtiyoqi juda chuqur edi. Edo davrida Xitoy kitoblari Nagasakiga juda ko'p miqdorda olib kelingan va u yerdan ushbu to'plamlar juda keng tarqaldi. Xitoydan kelgan kemalarga qanday kitoblar kerakligini ulardan etirib ularni iqtisodiy rag'batlantirib, o'zlarini ma'naviy boyliklarini boyitishdi. Tokugawa bakufu aynan manashu jarayonga rahbarlik qilganlardan biridir⁵. Shoxaku kabi mashxur yozuvchilarning asarlari xitoy-yapon millatlari o'rtasida keng yoyilishiga sabab bo'lgan. Edo davrida Yaponiya qirg'oqlariga Ming-Tsing fantastikasining ko'plab asarlari yetib keldi. Ulardan ba'zilari keng o'quvchilar soniga ega bo'lib, ishtiyoq bilan tarjima va moslashtirila boshlangan hamda qayta ishlangan. Xususan, "Suv chegarasi", "Uch qirollikning romantikasi" ("Sanguo yanyi") va "G'arbga sayohat" ("Xiyouji") kabi xalq tilidagi rivoyatlar va Qu You's 瞿 Lamplightning yangi ertaklari

¹ 清代聊齋志異, - 頁 34.

² Seida Keikoda, "Honkoku Kyokutei Bakin no kibyōshi (3)", Komazawa tanki daigaku kenkyū kiyō 5 (1977), B-71-84

³ See Karashima Takeshi, tr., Hakuan kyōki [Pai'an jingqi 拍案驚奇], in Zen'yaku Chūgokubungaku taikai, ser. 1, vol. 15 (Tokyo: Tōyō bunka kyōkai, 1958), pp. 441-43. Karashima's discussion is mentioned in Mukai, "Bakin chosaku no nisan ni tsuite," p. 22.

⁴ See Glynne Walley, "'I Would Rather Be a Faithful Dog than an Unrighteous Man': Virtue and Vice in Kyokutei Bakin's *Nansō Satomi hakkenden*" (Ph.D. dissertation, Harvard University, 2009), pp. 84-85.

⁵ For a brief discussion, see Peter Kornicki, *The Book in Japan: A Cultural History from the Beginnings to the Nineteenth Century* (Honolulu: University of Hawai'i Press, 2001), pp. 297-98.

(Jiandeng) xinhua 剪燈新話) va Feng Menglongning xalq tilidagi Sanyan 三言 to'plamlari omma ichida keng yoyilgan.

O'rta asrning o'rtalarida Ishizaki Matazō 石崎崎又ō va Asō Isoji 麻生 kabi olimlarning tadqiqotlari xitoy va yaponiya adabiy meroslarini ko'paytirish uchun juda ko'p harakat qildi va ularning merosi so'nggi o'n yilliklarda Tokuda Takeshi 徳田武 va boshqalar tomonidan davom ettirildi⁶.

Shohaku sairai shomoku 商船載來書目 va Hakusai shomoku 舶載書目 kabi kitoblar yozuvchi yashab o'tgan ijtimoiy hayot haqida to'liq ma'lumot beradi. Pu Sunling novellalari yapon tarixchisi Ōba Osamu 大庭脩 tomonidan qayta nashr etilgan bo'lib, u o'z zamonasi davridagi da SinoJapanese almashinuvi to'g'risida ham ko'p yozgan. Joshua Fogelning sa'y-harakatlari bilan Ōba Osamu 大庭脩 ba'zi bir asarlari ushbu jurnalda va boshqa joylarda tarjimada paydo bo'ldi⁷. Ushbu hujjatlarga nazar tashlaydigan bo'lsak, badiiy adabiyot Pu Sunling asarlari chet elga tarqalishini hisoblaydigan bo'lsak matnlarning nisbatan kichik qismini tashkil etgani va juda kata ta'siri bo'lganligi aniqlandi. Shu kabi bir qancha hikoyalar, materiallar bilan mahalliy gazetalar va klassiklarga sharhlarni uchratishimiz mumkin.

Emanuel Pastreichning yozilgan monografiyasi ushbu masala yuzasidan yozilgan bo'lib, asosan mahalliy badiiy adabiyotga alohida e'tibor qaratilib, yuqorida sanab o'tigan bir qancha rivoyatlar qanday moslashtirilganligi haqida emas, balki adabiyotni nutqi badiiy to'qimalarni qanday shakllantirganligi haqida izlanish olib boradi⁸. Dastlabki zamonaviy yapon adabiyoti shubhasiz juda keng ko'lamda yozilgan va asarlarning akasariyat qismi Jonatan Tsvikerni ta'kidlashicha: "XIX asrga kelib deyarli Xitoyning butun adabiy tasavvurlari yapon mutolaasi ommasi uchun keltirilgan"⁹, – deya ta'kidladi.

Izlanishlar shuni ko'rsatadiki, Liaozhai hikoyalari XVI asrning birinchi yarmida Yaponiyaga kelganidan so'ng Gozan rohiblari orasida qo'lyozma shaklida tor doirada tarqaladi, va Koreyadan izohlangan shakli kelgandan so'ng Yaponiya kitobxonlari orasida keng tarqaladi.

Chōndūng sinhwa kuhae 剪燈新話話句解 (J. Sentō shinwa kukai) nashri 1648 yilda Kiotoda yapon tilidagi o'qish belgilari bilan qayta nashr etilgan. Ushbu ichki nashrning o'zi kamida ikki marta qayta nashr etilgan. Matn keng tarqalib borishi bilan, Yapon tilidagi moslashuvlar paydo bo'la boshladi, ular orasida Asay Ritsuning 浅井了意 (vaf. 1691) mashhur Talisman qo'g'irchoqlari (Otogibōko 伽, 1666), shuningdek, shu kabi bir qancha asrlar ham yaratilgan. Yigirma yetti hikoyalari orasida Liaozhai tomonidan yangi ertaklarning o'nlab hikoyalarini o'z ichiga olgan zargarlik pardasi (多寸太太礼, 1704)¹⁰. "Pion fonar" hikoyasi (Mudan deng ji 牡丹燈記), xususan, og'zaki hikoyalarni yozishni o'z ichiga olgan turli janrlarda va ommaviy axborot vositalarida juda mashhurlikka erishdi.

⁶ See, for instance, Asō Isoji, *Edo bungaku to Shina bungaku: kinsei bungaku no Shina-teki genkyo to tokuhon no kenkyū* (Tokyo: Sansedō, 1946), Ishizaki Matazō, *Kinsei Nihon ni okeru Shina zokugo bungakushi* (Tokyo: Kōbundō, 1940), and Tokuda Takeshi, *Nihon kinsei shōsetsu to Chūgoku shōsetsu*, in *Nihon shoshigaku taikai*, vol. 51 (Musashi murayama-shi: Sei shōdō shoten, 1987).

⁷ Ōba Osamu, *Edo jidai ni okeru Chūgoku bunka juyō no kenkyū* (Kyoto: Dōhōsha, 1984), and *Edo jidai no Nit-Chū hiwa* (Tokyo: Tōhō shoten, 1980). The latter appeared as a series of translations in volumes 8 through 13 of *Sino-Japanese Studies*, and a revised translation of the full work was published as *Books and Boats: Sino-Japanese Relations in the Seventeenth and Eighteenth Centuries* (Portland, Maine: Merwin Asia, 2012). For the import catalogs themselves,

⁸ Emanuel Pastreich, *The Observable Mundane: Vernacular Chinese and the Emergence of a Literary Discourse on Popular Narrative in Edo Japan* (Seoul: Seoul University Press, 2011).

⁹ Jonathan Zwicker, *Practices of the Sentimental Imagination: Melodrama, the Novel, and the Social Imaginary in Nineteenth-Century Japan* (Cambridge, Mass.: Harvard University Asia Center, 2006), p. 135.

¹⁰ Kigoshi Osamu, "Kaidai," in Kigoshi, ed., *Ukiyozōshi kaidan shū*, in Takada Mamoru and Hara Michio, eds., *Sōsho Edo bunko*, vol. 34 (Tokyo: Kokusho kankōkai, 1994), pp. 338-40.

Ko'p hollarda yuqorida keltirib o'tilgan hikoyalar, ular o'qish belgilari, nashrida va boshqa yordamchi vositalarni qo'shish orqali yanada qulayroq bo'lishiga yordam berishdi. Bunday izohlash, ayniqsa, xitoy tilida yozilgan matnlar uchun juda muhim edi. Masalan, suv chegarasi XVIII-XIX asr oxirlarida Xitoy adabiyotining eng mashhur va ta'sirchan asarlaridan biriga aylandi.

Yaponiya uning assimilyatsiya qilinishi va "o'qilishi mumkin" bo'lgan jarayoni o'nlab yillar davom etdi¹¹. Hatto klassik xitoy tilidagi matnlar uchun ham izohlar nafaqat o'rtacha savodxonlik uchun, balki ko'plab o'quvchilar uchun qimmatli xizmat ko'rsatdi. Masalan, yozuvchi Morishima Chryryu (1756-1810) o'limidan oldin Liaozhaining yangi ertaklarini qayta o'qiganida, u nusxasini sotib olib, o'ttiz yil oldin o'qishni boshlaganida qanchalik tushunmaganini xafagarchilik bilan esladi. U, o'z so'zlari bilan aytganda, "daryoni qirg'in qilayotgan quyon" edi¹². Shubhasiz, uning nusxasiga kiritilgan o'qish belgilarisiz, uni o'qish qiyinchilik tug'dirardi.

Yaponiyaga kelgan kitoblar, asarlarning bir necha foizi qayta nashr qilingan. Chunki uni aholiga moslashtirish, ularni ommabop qilish uchun ancha sa'y-harakat kerak edi. Chet eldan xususan xitoydan kirib kelgan adabiyotlarning hajmini bilish hamda uni qayta nashr qilish murakablashib borayotgan edi. Kirib kelgan hikoyalarning qancha qismi tahrir qilingan qanchasi tahrirdan o'tmaganligini aniqlash qiyin edi. Shubhasiz, ko'p kitoblar yapon nashrlarida qayta nashr qilinganligini aniqlashning asosiy masalasi boshqa edi. Ba'zida sarlavhalar qayta nashr etilayotganda o'zgarib turishi yoki matnlarning bir qismi ko'chirilib yoki o'zgartirilib, yangi nomlar ostida chiqarilganligi ham uchrab turar edi. Masalan, Feng Menglongning Sanyan, XVII asr oxiri va XVIII asrning boshlarida Yaponiyaga kelgan va 1740 va 1750-yillarda Oka Hakku 岡白駒 (1692-1767) va uning shogirdi Savada Issai 田一齋 (1701-1782)lar uchta to'plamdagi tanlangan hikoyalar (boshqa manbalardan olingan mahalliy xalq ertaklarini tarqatish bilan birga) va ularni yangi nomlar ostida uchta wokokubon nashrida o'qish belgilari va yapon nashrlari bilan nashr etdi. Bular keyinchalik xalq orasida "Yaponiyada bosilgan Sanyan" yoki Vakoku Sengen "和刻三言" nomi bilan mashhur bo'lgan.

Bizgacha yetib kelgan wokokubonlarning to'liq qismi yo'qligi yanada qiyinlashmoqda. Eng yaxshi yagona manba - Kioto Universitetining Gumanitar Ilmiy tadqiqotlar instituti tomonidan olib borilgan Zenkoku Kanseki ma'lumotlar bazasi maqolamizga tayanch manba bo'la oladi.

Muammoni hal qilishdagi ushbu uchta yondashuv shuni ko'rsatadiki, ko'plab sarlavhalar qayta nashr etilgan bo'lsa-da, hatto yapon nashrlarida saqlanib qolgan, ammo Xitoyda yo'qolgan muhim asarlar ham bor edi. Xitoy tilidagi matnlarning tarqalishini muhokama qilish uchun barcha kirib kelgan asarlarni sarlavhalarga ishonish, kitobxonni chalg'itishi tabiiy. Axir sarlavha asarning faqat bir yoki ikki nusxasini ko'rsatishi kerak va ko'p hollarda, aslida shunday bo'lganga o'xshaydi. Agar Xryuening yuqoridagi izohi ta'kidlaganidek, matnga izohsiz shaklda kirib borish qiyin bo'lgan bo'lsa, tijorat maqsadida tarqatish uchun nusxalar olinmasa, bu juda ham qiyin edi. Muxtasar qilib aytganda, Xitoy kutubxonasining ko'p qismi yapon o'quvchilari uchun mavjudligini ko'rsatishi mumkin bo'lsa-da, bunday da'vo, hech bo'lmaganda, nominal qiymati bo'yicha qabul qilinmasligi kerak. Hatto tuzatuvchiga muhtoj bo'lishi mumkin.

Liaozhai hech qachon yapon nashrida bosilmagan asar sifatida ushbu savolni yanada chuqurroq o'rganish imkoniyatini beradi. To'plam birinchi marta Yaponiyaga qachon kelganligi yoki qanday shaklda bo'lganligi aniq ma'lum emas. Pu Sunling o'z ertaklarini taxminan 1675 yildan 1705 yilgacha yaratgan va ular o'nlab yillar davomida qo'lyozmada tarqalgan.

¹¹ William Hedberg, "Locating China in Time and Space: Engagement with Chinese Vernacular Fiction in Eighteenth-Century Japan" (Ph.D. dissertation, Harvard University, 2012).

¹² See Okada Kesao, "Morishima Churyō bannen tansaku: arui wa bunjin no gengo uchū," *Nihon bungaku* 32.1 (1983), p. 69

1766 yilda Chjao Qigao-ning "Tsingketing-柯柯亭" nashrida bosmadan oldin paydo bo'lgan. Ehtimol, Liaozhay 1766 yilgacha Yaponiyaga qo'lyozma shaklida kelgan bo'lishi mumkin. Dastlabki nusxasi 1768 yilda Xitoy kemasida bo'lgan. ammo, va yaqin vaqt bu Tsingketing nashri bo'lishi mumkinligini taxmin qilmoqda. Ikki qo'shimcha nusxa chorak asrdan keyin, 1794 yilda kelib tushdi va yana oltmish yil o'tib, 1854 yilda yana uchta nusxa olib kelingandi.

Ushbu nusxalarga nima bo'ldi? Bakin, garchi u yuqorida aytib o'tilgan kibyushida "Kitob qurti, kitobxon" ni chizgan bo'lsa-da, na bosma nashrga, na qo'lyozma nusxasiga egalik qilgandek tuyuladi. shu jumladan Ueda shahridagi Kagetsu Bunko-da Nagano prefekturasidagi kutubxona ilgari Kaei davrida (1848-1854) Mugean 無礙庵 nomi bilan faol bo'lgan xaykay shoirga tegishli bo'lgan, shuningdek, Totobayashi domenining Akimoto klani to'plami bo'lgan Akimoto Bunkoning yana biri bo'lgan. Gunma prefekturasidagi Tatebayashi shahar kutubxonasi¹³. Afsuski, mavjud nusxalarni o'rganishda, avvalgi egalik va jildlarning Xitoydan so'nggi egalari yo'llari haqida ko'p ma'lumot berilmaydi. Shixeykoning nusxasi, hech bo'lmaganda, biz to'g'ridan-to'g'ri Nagasakidan akademiya kolleksiyasiga kirgan deb taxmin qilishimiz mumkin¹⁴.

Shunga qaramay, ularning cheklanganligi va ulardan foydalanishdagi qiyinchiliklarga qaramay, ushbu resurslar Nagasakiga olib kelingan yozuvlari bilan bir qatorda, import qilingan xitoycha matnlarni qabul qilish miqdorini aniqlash uchun har xil burchaklarga imkon beradi. Variantlardan biri sarlavha bo'yicha tahlil va Ōba dan Kioto bilan tasodifiy tanlangan 200 sarlavhani dastlabki nomlari taqqoslangan.

Universitetdagi ma'lumotlar bazasi va Nagasava faqatgina o'n olti yoki sakkiz foizini vakokubon sifatida qayta nashr etilgan. Albatta, chop etilgan barcha vaqokubonlar mavjud emas va sakkiz foiz ko'rsatkich, shubhasiz, nisbatan kam qismi tahrir qilingan. Smetani yuqoriga qarab qayta ko'rib chiqish wakokubonning hayot darajasini aniq baholashga bog'liq, bu haqiqatan hamjuda dolzarbdir.

Shafqatsiz, ammo kam mehnat talab qiladigan usul bu unvonlarning umumiy sonini Nagasavadagi unvon bilan solishtirishdir. Birinchisi uchun 7000 dan oshiq bo'lgan xom raqamlar, ikkinchisi uchun 2000 atrofida, qayta nashr etish darajasi o'ttiz foizdan kam. Ammo avvalgi taxminlardan farqli o'laroq, bu juda yuqori chegaradir va har xil tuzatishlar uni pastga qarab qayta ko'rib chiqishga olib keladi. Birinchidan, keltirilgan yozuvlarining parchalanishi va nomlar soni 7000 dan ancha yuqori bo'lishini anglatadi. Bundan tashqari, wakokubonning omon qolish darajasi masalasi bizni 2000 ni pastki chegaralar deb o'ylashimizga olib kelishi mumkin bo'lsa-da, Nagasavada Edo davrini eskirgan yozuvlar, shu bilan birga xuddi shu materialni qayta nashr etgan wakokubon natijasida hosil bo'lgan ortiqcha hisoblar kiradi. Turli xil sarlavhalar shuni ko'rsatadiki, Nagasavadagi sarlavhalar soni matnlarning mavjudligini oshirib yuborishi mumkin. Uchinchi nuqtai nazardan Edo davridagi eng yirik Sinologik to'plamlardan biri va badiiy adabiyotda kuchli vakili bo'lgan katalogga murojaat qilish kerak: bakufu akademiyasi Shōheikō 昌平饗. Sibu 四部 "to'rtta novda" sxemasi bo'yicha zi 子 bo'linishi ostida xiaoshuo 小説 deb tasniflangan badiiy asarlar bilan surishtirish doirasini cheklash, bitta Nagasavadagi 53dan farqli o'laroq, 219 ta nomni sanaydi¹⁵. Ya'ni ushbu yagona to'plam o'z-o'zidan badiiy adabiyotning sarlavhalari, shu vaqt ichida mamlakat ichida bosib chiqarilganligi ma'lum bo'lganlarning to'rt baravaridan ko'prog'ini o'z ichiga olgan.

¹³ The latter was quite possibly acquired after the Edo period, as the collection was added to through 1917; the unmarked copy of *Liaozhai* yields no clues.

¹⁴ See Kornicki, *The Book in Japan*, p. 381, on the bakufu's preference for books that did not have previous Japanese owners.

¹⁵ See Ogawa Takehiko and Kanai Yasushi, *Tokugawa bakufu zōshomoku (Shoshi shomoku shirīzu 16)* (Tokyo: Yumani shobō, 1985), vol. 10, pp. 54-59, and Nagasawa, *Wakokubon kanseki bunrui mokuroku*, pp. 144-51.

FOYDALANILGA ADABIYOTLAR RO'YXATI (REFERENCES)

1. 清代聊斋志异, - 页 34.
2. Jonathan Zwicker, *Practices of the Sentimental Imagination: Melodrama, the Novel, and the Social Imaginary in Nineteenth-Century Japan* (Cambridge, Mass.: Harvard University Asia Center, 2006), p. 135.
3. Glynne Walley, "‘I Would Rather Be a Faithful Dog than an Unrighteous Man’: Virtue and Vice in Kyokutei Bakin’s Nansō Satomi hakkenden" (Ph.D. dissertation, Harvard University, 2009), pp. 84-85.
4. Karashima Takeshi, tr., *Hakuan kyōki* [*Pai’an jingqi* 拍案驚奇], in *Zen’yaku Chūgokubungaku taikai*, ser. 1, vol. 15 (Tokyo: Tōyō bunka kyōkai, 1958), pp. 441-43. Karashima’s discussion is mentioned in Mukai, "Bakin chosaku no nisan ni tsuite," p.
5. Kigoshi Osamu, "Kaidai," in Kigoshi, ed., *Ukiyozōshi kaidan shū*, in Takada Mamoru and Hara Michio, eds., *Sōsho Edo bunko*, vol. 34 (Tokyo: Kokusho kankōkai, 1994), pp. 338-40.
6. Kornicki, *The Book in Japan*, p. 381, on the bakufu’s preference for books that did not have previous Japanese owners.
7. Okada Kesao, "Morishima Chūryō bannen tansaku: arui wa bunjin no gengo uchū," *Nihon bungaku* 32.1 (1983), p. 69
8. Ogawa Takehiko and Kanai Yasushi, *Tokugawa bakufu zōshomoku* (Shoshi shomoku shirūzu 16) (Tokyo: Yumani shobō, 1985), vol. 10, pp. 54-59, and Nagasawa, *Wakokubon kanseki bunrui mokuroku*, pp. 144-51.
9. Seida Keikoda, "Honkoku Kyokutei Bakin no kibyōshi (3)", *Komazawa tanki daigaku kenkyū kiyō* 5 (1977), B-71-84
10. Peter Kornicki, *The Book in Japan: A Cultural History from the Beginnings to the Nineteenth Century* (Honolulu: University of Hawai‘i Press, 2001), pp. 297-98.
11. The latter was quite possibly acquired after the Edo period, as the collection was added to through 1917; the unmarked copy of Liaozhai yields no clues.
12. Akhmedova, Shakhlo Irgashbaevna. (2021). "SYMBIOSIS OF ARTISTIC TRENDS IN CONTEMPORARY LITERATURE OF THE ARAB COUNTRIES OF THE PERSIAN GULF." *CURRENT RESEARCH JOURNAL OF PHILOLOGICAL SCIENCES* (2767-3758) 2.09 (2021): 105-109.
13. Akhmedova, Shakhlo Irgashbaevna. (2021). "Ideological and artistic searches in the short stories of the arab countries of the persian gulf at the beginning of the XXI century." *Asian Journal of Multidimensional Research* 10.10, 838-842.
14. Akhmedova, Shahlo Irgashbaevna (2017). "NOVELLISTICS IN THE ARAB COUNTRIES OF THE PERSIAN GULF." *International Scientific and Practical Conference World science*. Vol. 5. No. 4, 9-11.